

6

**ADRIANA PANAITE &
ALEXANDRU BARNEA**

**Gebrauch und Missbrauch
von Geschichte**

Das Tropaeum Traiani von Adamklissi
im 20. Jahrhundert

Uz și abuz de istorie

Tropaeum Traiani de la Adamclisi
în secolul al XX-lea

Use and Abuse of History

The Tropaeum Traiani at Adamclisi
in the 20th Century

Einführung: Macht und Monument

Historische Narrative und Geschichtskonstruktionen werden immer wieder als Instrumente der Macht eingesetzt, wobei Vergangenheit im Allgemeinen, oder bestimmte historische Phasen, verschiedenen politischen Regimen als Propagandawerkzeuge dienen und dienen. Das betrifft insbesondere ethnisch begründete lokale und nationale Identitäten, die sich auf ein antikes Erbe stützen, wie es sich ab dem 19. Jahrhundert verstärkt in den europäischen Nationalismen widerspiegelt. Dafür wurden historische, und besonders antike Monumente als gebaute Manifestationen der jeweils herrschenden staatlichen Gewalt häufig von späteren politischen Regimen, manchmal über Jahrhunderte und Jahrtausende hinweg, für deren eigene territoriale und politische Legitimität genutzt. In der jüngeren Vergangenheit haben sich sowohl kommunistische als auch faschistische Staaten in diesen Tendenzen, mit unterschiedlichen Abstufungen, gegenseitig überboten, je nach Grad der post->internationalistischen< Akzentsetzung: Hatte anfangs das von der Sowjetunion eingesetzte kommunistische Regime in Rumänien eine gezielte anti-nationalistische Politik gefahren (um die russische Kultur zu fördern), lässt sich in der Nachfolge eine wieder nationalistische Gegenbewegung beobachten. Dies war Ausdruck einer Entwicklung, die sich bei fast allen Staaten der sog. Volksdemokratien in den 1970er und 1980er Jahren ereignete [5; 6].

DE

Introducere: Monument și putere

Istoria a fost folosită nu o dată ca instrument de putere. Trecutul în general sau unele segmente ale lui au fost și sunt de multe ori folosite ca instrumente de propagandă, de către diverse regimuri politice. Această strategie a fost eficient folosită în special în definirea identității locale și naționale bazate pe etnie și susținută de moștenirea antică, așa cum se poate observa în cadrul mișcărilor naționale europene ale secolului al XIX-lea. Monumentele istorice și, în special, cele antice, reprezentând puterile conducătoare ale vremii lor, au fost și sunt folosite de regimuri politice ulterioare, uneori peste secole și milenii, pentru propria legitimare teritorială și politică. În timpurile recente, statele comuniste, precum și cele fasciste, au supralicitat aceste direcții, cu nuanțe diferite în funcție de gradul de accent național post-internaționalist, trecere specifică în deceniile 7 și 8 ale secolului al XX-lea, pentru aproape toate statele lagărului așa ziselor >democrații populare< [5; 6].

Soarta Tropaeum-ului din secolul al VI-lea până în perioada otomană

Izvoarele antice nu pomenesc nimic despre cele trei monumente romane de pe dealul de la Adamclisi. Singurele documente de epocă sunt imaginile monumentului care apar pe monedele de la Tomis din timpul lui Traian. Care a fost soarta acestora până în

RO

Introduction: Monument and Power

Historical narratives and constructs have been used as tools of power on multiple occasions. The past, holistically or in part have been and are often used as tools of propaganda by various political regimes. This strategy has been used with particular efficacy in ethnically based, local and national identities building on ancient legacy, as can be observed in the nationalistic movements in 19th century Europe. Subsequent political regimes have therefore leaned on ideologies surrounding historical and especially ancient monuments, sometimes for centuries, to draw from the territorial and political legitimacy of ruling powers in the past. In recent times, both communist and fascist states have overbid these tendencies to different degrees, depending on the level of post->internationalist< emphasis. One such misstep could be observed in Romania when the communist regime, installed by the Soviet Union, pursued anti-national policies to ease the spread of Russian culture, but was met with the backlash of a nationalist countermovement after Soviet power waned. This shift towards nationalism occurred in the 1970s and 1980s, in the case of almost all the states of the so-called camp of the >people's democracies< [5; 6].

EN

Das Nachleben des Tropaeum Traiani: vom 6. Jh. n. Chr. bis in osmanische Zeit

Die drei Monumente auf dem Hügel von Adamklissi werden in den antiken Quellen nicht erwähnt; die einzigen zeitgenössischen Belege sind Münzprägungen trajanischer Zeit aus Tomis mit dem Bild des Tropaeum Traiani. Es lässt sich nicht sagen, was im weiteren Verlauf mit dem Memorialkomplex geschah. Belege für eine Zerstörung durch die Costoboci, Goten oder andere wandernde Gruppen existieren nicht, und die baulichen Reste in Adamklissi weisen keine Zeichen mutwilliger Zerstörung auf. Der Oberbau des Tropaeum Traiani stürzte vermutlich aufgrund eines Erdbebens 477 n. Chr. zusammen, das durch zeitgenössischen Quellen belegt ist. Allerdings wurden während der frühen Grabungen im *municipium* Fragmente der Weihinschrift des Tropaeums und der Inschrift des Gefallenentempels gefunden, die in spätrömischer Zeit offenbar als Baumaterial von Turm 22, der Basilika B und anderen Gebäuden wiederverwendet worden waren (s. Plan p. 186).

In nachantiker Zeit fielen die meisten Platten der Außenverkleidung des Tropaeum vom Baukern ab: Sie lagen in der Gegend verstreut oder wurden in die umliegenden Dörfer gebracht, für türkische Friedhöfe oder Brunnen verwendet. Doch selbst der nackte Kern des Monuments und die Ruinen von Altar und *tumulus* hinterließen einen bleibenden Eindruck bei Reisenden, die im 19. Jahrhundert die Dobruška besuchten und ihre Erinnerungen schriftlich festhielten. Eine erste

DE

secolul al XIX-lea este greu de spus. Nu există dovezi ale distrugerii lor de către costoboci sau goți, sau alte populații migratoare, iar piesele nu poartă urme de distrugere intenționată. Probabil că prăbușirea suprastructurii monumentului s-a datorat unui cutremur, înregistrat de sursele scrise în anul 477 d. Hr. Totuși, în săpăturile vechi din *municipium* au fost descoperite fragmente din inscripțiile dedicării ale Tropaeumului și din cea a altarului militar funerar, folosite ca piatră de construcție în epoca târzie, la turnul 22, la Basilica B sau la alte edificii (vezi p. 186 pentru un plan al orașului).

Cele mai multe piese desprinse de pe nucleu au rămas căzute de jur împrejurul acestuia, sau răspândite în apropiere, prin sate, cimitire turcești sau la fântâni. Chiar și așa, dezbrăcate de piesele ușor transportabile și cu metopele răspândite în jurul nucleului, ruinele monumentului, altarului și tumulului au făcut o impresie deosebită asupra călătorilor străini, care în secolul al XIX-lea au ajuns în Dobrogea și și-au notat impresiile despre ceea ce au văzut în zonă.

Prima mențiune a ruinelor apare în jurnalul lui William Bentinck, urmată de descrierile lui Karl von Vincke-Olbendorf și Helmuth von Moltke, membri ai misiunii militare prusiene din 1837 și tipărite în 1840 și 1841. Aceștia vorbesc despre un mausoleu sau un monument funerar al unui general roman. Lor le-au urmat Jules Michel în 1855, C.W. Wutzer în 1856 și Karl Ferdinand Peters în 1864. Din relatările lor, de la fața locului se putea vedea o masă imensă de zidărie, în

RO

The Afterlife of the Tropaeum Traiani: From the 6th Century CE to the Ottoman Empire

No surviving ancient sources make mention of the three Roman monuments on the hill at Adamklissi. The only contemporary documentation is the appearance of images of the monument on coins minted in Tomis during Trajan's rule. It is difficult to ascertain the fate of the three monuments before the 19th century, as there is no evidence of their destruction by the Costoboci or Goths or other migrant populations, and the remains show no signs of intentional destruction. The collapse of the Tropaeum Traiani's superstructure was most likely due to an earthquake in 477 CE, which was well documented by contemporary sources. However, early excavations in the *municipium* found fragments of the dedicatory inscriptions from both the Tropaeum and the military funerary altar in tower 22, Basilica B, or other buildings, where they had been recycled as building materials (see p. 186 for a map of the city).

In later, post-antique periods, most of the pieces gradually detached from the core of the Tropaeum. They either fell down and spread over the surrounding area, were distributed to nearby villages, or were used in Turkish cemeteries or fountains. Even so, stripped of its decorative elements, the ruins of the monument, the altar, and the *tumulus* made a lasting impression on foreign travellers who came to Dobruja in the 19th century and documented their visit. The first

EN

Erwähnung findet sich im Tagebuch von William Bentinck, weitere Beschreibungen in den 1840 und 1841 publizierten Reiseberichten der preußischen Generale Karl von Vincke-Olbendorf und Helmuth von Moltke. Von ihrer Militärmission 1837 berichteten sie über ein Mausoleum oder Grabmonument eines römischen Generals. Nachfolgende Beschreibungen stammen von Jules Michel (1855), Carl W. Wutzer (1856) und Karl Ferdinand Peters (1864). Laut ihrer Schilderung war vor Ort ein gigantisches kuppelhaftes Steingebilde zu sehen, das von Erde und Geröll umgeben und von Pflanzen überwuchert war und majestätisch auf einem Hügel thronte [2; 15]. Dasselbe Erscheinungsbild beeindruckte offenbar auch die türkischen Anwohner:innen der Umgebung, die dem Ort den Namen Adam Kilisi gaben – »Kirche des Mannes«.

Es ist allgemein bekannt, dass der Memorialkomplex auf dem Hügel von Adamklissi ab 1882 durch die archäologischen Untersuchungen Grigore G. Tocilescus erstmals erforscht wurde [2; 15]. Historisch befinden wir uns hier kurz nach der Unabhängigkeitserklärung Rumäniens und der Eingliederung der Dobrudscha in den rumänischen Staat, nach dem Russisch-Osmanischen Krieg und infolge des Friedens von San Stefano und Berlin (1878).

formă de cupolă, înconjurată de depuneri masive de pământ și moloz ce cresuseră cu vremea în juru-i, năpădită de tușișuri din care răsăreau ici-colo pietre sculptate, tronând singuratică și enigmatică pe spinarea unui deal pleșuv [2; 15].

Aceeași imagine îi va fi impresionat și pe turcii stabiliți aici care au crezut că au în față ruinele unei biserici și și-au numit așezarea Adam Kilisi – »Biserica omului«.

Precum se știe, monumentele complexului memorial de la Adamclisi au fost investigate prin cercetări arheologice pentru prima dată de către Grigore G. Tocilescu începând din 1882 [2; 15]. Era la scurtă vreme după declararea și câștigarea independenței României față de Imperiul Otoman și de la intrarea Dobrogei în componența statului român, după participarea României, de partea Rusiei, la războiul ruso-turc (1877–1878) și în urma tratatelor de pace de la San Stefano și Berlin (1878).

Tocilescu și proiectul abandonat al refacerii monumentului la București

Conștiința națională deja conturată de generația revoluției de la 1848 căpăta, pentru elita vremii, prin descoperirea acestui complex de vestigii, un suport nou și concret al originii neamului. Aceasta și prin înțelegerea de către descoperitori a monumentului triumfal împreună cu altarul și tumulul funerar ca direct legate de războaiele

dacice ale lui Traian și, prin urmare, de originea românilor [5; 6].

mention of the ruins appears in William Bentinck's diary, followed by descriptions by the Prussian generals Karl von Vincke-Olbendorf and Helmuth von Moltke in their mission reports from 1837, which were then published in 1840 and 1841. They speak of the mausoleum or funerary monument of a Roman general. Subsequent descriptions of note were penned by Jules Michel in 1855, Carl W. Wutzer in 1856, and Karl Ferdinand Peters in 1864. According to their description, a gigantic dome-shaped masonry structure could be seen on site, that though surrounded by earth and rubble and overgrown with plants, was majestically enthroned on a hill [2; 15]. The same image certainly impressed the Turks that settled here, who named their settlement Adam Kilisi – »the church of man«.

As we know, the first archaeological investigations into the memorial complex at Adamclisi were conducted by Grigore G. Tocilescu starting in 1882 [2; 15]. Historically, this is the time shortly after Romania's declaration of independence, Dobruja's incorporation into the Romanian state, and after the Russian-Turkish War and following the Peace of San Stefano and Berlin (1878).

Tocilescu and the Abandoned Project to Reconstruct the Monument in Bucharest

Through the discovery of this complex of ancient Roman ruins, the national consciousness of the Romanian elites, who had been shaped by the

DE

RO

EN

Tocilescu und das aufgegebene Projekt der Rekonstruktion des Siegesdenkmals in Bukarest

Das nationale Bewusstsein der rumänischen Eliten, das von der Generation der Revolution von 1848 geprägt worden war, erlangte durch die Entdeckung des archäologischen Komplexes von Adamklissi eine neue, greifbare Grundlage für die Abstammung des rumänischen Volkes. Das ist auch auf die Entdecker der Anlage zurückzuführen, die einen direkten Zusammenhang zwischen den dako-römischen Kriegen Trajans und der Herkunft der Rumänen bestätigten sahen [5; 6].

Damit stellte sich die Frage, wie jener Moment, in dem die Rumänen zum ersten Mal Eingang in die Geschichte fanden, durch die Rekonstruktion des Tropaeum Traiani veranschaulicht werden könnte. Die Rekonstruktion sollte jedoch nicht vor Ort erfolgen, denn laut Nicolae Iorga war die Lage in der erst vor Kurzem eingegliederten Dobruđa immer noch unsicher. Schlussendlich wurde gemäß Mihail Kogălniceanus Vorschlag, der von vielen Seiten unterstützt wurde, entschieden, die Rekonstruktion des Siegesdenkmals auf einem öffentlichen Platz in Bukarest umzusetzen – eine Lösung, der auch Grigore G. Tocilescu zustimmte.

Dafür wurden Ende des 19. Jahrhunderts die reliefierten Bauteile des Siegesdenkmals und des Grabaltars mit großem Aufwand nach Bukarest transportiert. Um diesen Transport rankt sich die Erzählung, dass einige dabei in die Donau gefallene Fragmente

DE

S-a pus aşadar de atunci problema ilustrării acestui tablou al istoriei apariţiei românilor prin ›refacerea‹ Tropaeum-ului. Nu pe loc, pentru că, potrivit lui Nicolae Iorga, în Dobrogea abia anexată, situaţia rămănea încă nesigură. Va fi urmat, conform propunerii lui Mihail Kogălniceanu, larg susţinută atunci, refacerea monumentului într-o piaţă publică din Bucureşti, soluţie agreeată şi de Grigore G. Tocilescu.

Prin urmare, la sfârşitul secolului al XIX-lea, piesele sculptate ale Tropaeum-ului şi ale altarului funerar au fost transportate cu mari eforturi la Bucureşti. Legat de aceasta, există până astăzi ideea că unele piese au căzut în Dunăre, de unde nu au mai fost recuperate. Corespondenţa purtată de Tocilescu cu autorităţile vremii implicate în această operaţiune şi păstrată în Arhiva Institutului de Arheologie ›Vasile Pârvan‹ din Bucureşti şi la Biblioteca Academiei Române, secţiia Manuscrise înfirmă această ipoteză. Mai mult, există documente păstrate care se referă la recuperarea din Dunăre a unor piese căzute şi transportarea acestora la Bucureşti [2].

Toate au fost depuse mai întâi în curtea Universităţii, unde în vremea descoperirii lor se afla ›Muzeul Naţional de Antichităţi‹, al cărui director era Grigore G. Tocilescu. Proiectul ›refacerii‹ însă nu s-a mai realizat. Grigore G. Tocilescu moare în 1909. Rămase în Bucureşti, piesele vor supravieţui Primul Război Mondial. Din 1923, când director al muzeului era Vasile Pârvan, au fost mutate în Parcul Carol şi expuse, în aer liber, lângă ›Muzeului Militar‹ amenajat

RO

generation of the revolution in 1848, gained a new and tangible foundation for the origin of its nation. This widespread interpretation of the monument can also be attributed to the people who uncovered it. These archaeologists felt that it confirmed a direct connection between Trajan's Dacian Wars and the origin of the Romanian people [5; 6].

Since then, the question has arisen as to how the reconstruction of the Tropaeum Traiani could be used to illustrate how the Romanians first entered history. However, this reconstruction could not happen on site because as Nicolae Iorga explained, the situation in the recently annexed Dobruđa was still uncertain. As a result, Mihail Kogălniceanu's widely supported proposal to reconstruct the monument in a public square in Bucharest, a solution of which Grigore G. Tocilescu also approved, was accepted.

Therefore, at the end of the 19th century, the sculpted components of the Tropaeum Traiani and the funerary altar were transported to Bucharest at great expense. This transport yielded the legend that some pieces had fallen into the Danube, never to be recovered. However, the correspondence carried out by Tocilescu with the authorities involved in this operation, which is housed both in the Archive of the ›Vasile Pârvan‹ Institute of Archaeology in Bucharest and in the Manuscripts section of the Library of the Romanian Academy of Sciences, refutes this theory. Moreover, preserved documents refer to the retrieval of said pieces from the Danube and their subsequent transport to Bucharest [2].

EN

nie wiedergefunden wurden. Allerdings widerspricht die Korrespondenz Tocilescu mit den zuständigen Behörden, die im Archäologischen Institut ›Vasile Pârvan‹ und der Bibliothek der Rumänischen Akademie der Wissenschaft aufbewahrt wird, dieser Geschichte. Es existieren zudem Dokumente, welche die Bergung verlorener Stücke aus der Donau und ihren Transport nach Bukarest belegen [2].

Man deponierte die Bauteile des Tropaeum Traiani zunächst im Hof der Universität, wo sich damals das von Grigore G. Tocilescu geleitete ›Nationale Antikenmuseum‹ befand. Das Rekonstruktionsprojekt wurde jedoch nicht realisiert, und Grigore G. Tocilescu verstarb 1909. Die Stücke verblieben in Bukarest, wo sie den Ersten Weltkrieg überlebten. Ab 1923 – als Vasile Pârvan Museumsdirektor als Nachfolger Tocilescus war – wurden die Teile in den Carol-Park verlegt und teilweise nahe dem dort eingerichteten ›Militärmuseum‹ ausgestellt, wo sie das ›Grabmal des unbekanntes Soldaten‹ rahmten (das 1958 nach Mărășești verlegt wurde) (Abb. 1). Das Museumsgebäude wurde 1938 durch ein Feuer und 1940 durch ein Erdbeben schwer beschädigt, weshalb es 1943 gänzlich abgerissen wurde, um an seiner Stelle einen neuen Memorialkomplex zu errichten: den ›Friedhof der Helden der Nation‹, der das ›Mausoleum der Helden der Nation‹, das ›Militärmuseum‹, den Friedhof selbst und Verwaltungsgebäude umfassen sollte. Das Bauprojekt war eine Idee von Alexandru Tzigara-Samurcaș (der auch das Gebäude des

acolo și încadrând Mormântul Ostașului Necunoscut (demontat și mutat în 1958 la Mărășești) (fig. 1). Clădirea muzeului a fost puternic afectată de un incendiu în 1938 și de cutremurul din 1940, așa că în 1943 a fost complet dărâmată, pentru ca în locul său să se amenajeze un complex memorial – Cimitirul Eroilor Neamului – care urma să cuprindă: Monumentul Eroilor Neamului, Muzeul Militar, cimitirul propriu-zis și clădirile administrative. În toamna anului 1944 lucrările au fost sistate iar șantierul lăsat în părăsire. Proiectul din anii 1942–1943, fusese propus de profesorul Alexandru Tzigara-Samurcaș (care a proiectat și clădirea pentru ›Muzeul Național de Artă‹) și viza reconstruirea monumentului triumfal Tropaeum Traiani de la Adamclisi. În 1948, din inițiativa arhitectului Horia Teodoru, au fost mutate și rânduie în curtea ›Muzeului de Artă Națională‹. Din 1953, aici s-a organizat ›Muzeul Lenin-Stalin‹ și ulterior, ›Muzeul Partidului Comunist Român‹ (în această clădire funcționează în prezent ›Muzeul Țăranului Român‹). Ca urmare, piesele au fost aduse înapoi la locul descoperirii [3; 4; 16].

Fiind cel mai important monument al prezenței romanilor pe teritoriul României, Tropaeum-ul a reprezentat foarte probabil sursa de inspirație pentru arhitectii George Cristinel și Constantin Pomponiu, care au proiectat ›Monumentul Eroilor de la Mărășești‹ (fig. 2). Bătălia de aici (1917) a jucat un rol important în istoriografia românească și în formarea memoriei colective. Monumentul conține cripte cu rămășițele a aproximativ 6.000 de soldați

The components of the Tropaeum Traiani were initially stored in the university courtyard where the ›National Museum of Antiquities‹, managed by Grigore G. Tocilescu, was located. However, the reconstruction project was not carried out, and Grigore G. Tocilescu died in 1909. The sculpted pieces of the Tropaeum Traiani remained in Bucharest where they survived the First World War. From 1923 on, while Vasile Pârvan, Tocilescu's successor, was museum director, the pieces were moved to Carol Park, next to the ›Military Museum‹, where some of them framed the open-air ›Tomb of the Unknown Soldier‹ (which was moved to Mărășești in 1958) (fig. 1). Due to severe damage caused by fire in 1938 and by earthquake in 1940, the museum building was completely demolished in 1943, in order to build a new memorial complex in its place. The ›Cemetery of Heroes of the Nation‹ was to include the ›Mausoleum of Heroes of the Nation‹, the ›Military Museum‹, the cemetery itself, and administrative buildings. The project was proposed by Alexandru Tzigara-Samurcaș, who had designed the building for the ›National Art Museum‹, and aimed to rebuild the Tropaeum Traiani victory monument. In autumn of 1944, work was stopped and the construction project was abandoned. Then in 1948, at the behest of architect Horia Teodoru, the metopes were moved to the courtyard of the ›National Art Museum‹. This museum became the ›Lenin-Stalin Museum‹ in

1953 and later became the ›Museum of the Romanian Communist Party‹ (Muzeul

DE

RO

EN

Abb. 1: Die im Carol-Park in Bukarest ausgestellten Metopen des Tropaeum Traiani (Postkarte in Privatbesitz).

Fig. 1: Ilustrață reprezentând metopele expuse în Parcul Carol din București (carte poștală, colecție particulară).

Fig. 1: Illustration depicting the metopes of the Tropaeum Traiani displayed in the Carol Park in Bucharest (postcard, privately owned).

Abb. 2: Das »Denkmal der Helden von Mărășești« (Wikimedia Commons, Foto: Andrei Stroe, CC-BY-SA 3.0).

Fig. 2: »Monumentul Eroilor de la Mărășești« (Wikimedia Commons, foto: Andrei Stroe, CC-BY-SA 3.0).

Fig. 2: The »Mausoleum of the Heroes of Mărășești« (Wikimedia Commons, photo: Andrei Stroe, CC-BY-SA 3.0).

›Nationalen Kunstmuseums‹ entworfen hatte) und hatte auch den Wiederaufbau des Tropaeum Traiani zum Ziel. Im Herbst 1944 wurden die Arbeiten jedoch gestoppt und das Bauprojekt aufgegeben; auf Initiative des Architekten Horia Teodoru wurden die Fragmente des Tropaeum daraufhin 1948 in den Hof des ›Nationalen Kunstmuseums‹ verbracht. Dieses wurde 1953 in das ›Lenin-Stalin-Museum‹ und später in das ›Museum der Geschichte der Kommunistischen Partei, der revolutionären und demokratischen Bewegung in Rumänien (*Muzeul de Istorie al Partidului Comunist, a Mișcării revoluționare și democratice din România*) umgewandelt (heute ist es das ›Rumänische Bauernmuseum‹). Deshalb wurden die Bauteile des Monuments wieder an den Ort ihrer Entdeckung, nach Adamklissi, zurückgebracht [3; 4; 16].

Als das wichtigste Denkmal römischer Präsenz in Rumänien war das Tropaeum Traiani höchstwahrscheinlich auch Inspirationsquelle der Architekten George Cristinel und Constantin Pomponiu für das ›Denkmal der Helden von Mărășești‹ (Abb. 2). Die Schlacht von Mărășești (1917) spielte eine wichtige Rolle in der rumänischen Geschichtsschreibung und in der Ausprägung eines kollektiven Gedächtnisses; der Memorialbau enthält Krypten mit den Überresten von etwa 6.000 Soldaten sowie das Grabmal des Generals Eremia Grigorescu, dem Befehlshaber der rumänischen Truppen, welche die deutsche Offensive gestoppt

hatten. Die Fertigstellung des Monuments, für das die Nationale Orthodoxe

DE

și un monument funerar al generalului Eremia Grigorescu, comandantul militar al trupelor române, ce au oprit ofensiva germană. Inițiat printr-un concurs pentru arhitecți, organizat în 1919 de către Societatea Națională Ortodoxă a Femeilor Române, a durat aproape două decenii pentru a fi finalizat, deoarece din diferite motive nu a avut întotdeauna sprijinul deplin al guvernului român. Inaugurat la 18 septembrie 1938 în prezența regelui Carol al II-lea și a numeroși demnitari, monumentul a jucat un rol cheie în cultura oficială a memoriei eroilor în statul român. Pe lângă asemănarea cu monumentul de la Adamclisi, revendicând astfel o moștenire națională care se întoarce în antichitate, în monumentul de la Mărășești există și o referire la religia predominantă creștin ortodoxă, prin crucea așezată pe turn și prin capela din centrul mausoleului [7; 8; 12].

Perioada comunistă și reluarea proiectului de reconstrucție

Din anii '60 și până prin 1976, piesele monumentului triumfal au rămas expuse lângă nucleul monumentului, sub sticlă, într-o formă sui-generis destul de sugestivă amintind poziția inițială, dar la o înălțime comodă vizitatorului.

Ideea ›refacerii‹ monumentului a revenit în timpul regimului comunist, în legătură directă, din nou, cu Independența, în perspectiva punerii în operă a reconstrucției, la un secol de la Declarația rostită de Mihail Kogălniceanu în Parlament la 9 mai 1877.

RO

de Istorie al Partidului Comunist, a Mișcării revoluționare și democratice din România). The ›Romanian Peasant Museum‹ now rests on this site. As a result of this shift of the museum, the pieces of the monument were brought back to the place of their discovery, Adamclisi [3; 4; 16].

As the most important monument of the Roman presence in the Romanian territory, the Tropaeum Traiani was most likely the source of inspiration for the architects George Cristinel and Constantin Pomponiu in designing the ›Mausoleum of the Heroes of Mărășești‹ (fig. 2). The battle of Mărășești (1917) played an important role in Romanian historiography and in the formation of collective memory. The monument contains crypts with the remains of around 6,000 soldiers and the tomb of General Eremia Grigorescu, the Romanian military commander that had stopped the German offensive. The actualisation of the monument began in 1919 when the National Orthodox Society of Romanian Women organised an architectural competition. However, because the construction of this monument did not, for various reasons, consistently receive the full support of the Romanian government, its completion took almost two decades. The inauguration of the monument took place on 18 September 1938, in the presence of king Carol II and many officials. The monument played a key role in the official culture of the remembrance of heroes in the Romanian state. Apart from its resemblance to the Adamclisi

monument, thus claiming a national heritage that

EN

Gesellschaft rumänischer Frauen 1919 einen Architektenwettbewerb initiiert hatte, dauerte fast zwei Jahrzehnte, da der Bau aus verschiedenen Gründen nicht immer die volle Unterstützung der rumänischen Regierung erhielt. Das Denkmal wurde in Anwesenheit König Carols II. und vieler Beamter eingeweiht und spielte eine Schlüsselrolle in der offiziellen Erinnerungskultur von Helden im rumänischen Staat. Neben der Ähnlichkeit zum Tropaeum Traiani – womit die Existenz eines bis in die Antike zurückreichenden nationalen Erbes proklamiert wurde –, verwiesen im Falle des Mărășești-Monuments das Turmkreuz und die Kapelle im Zentrum des Mausoleums auch auf die vorherrschende griechisch-orthodoxe Konfession [7; 8; 12].

Die kommunistische Zeit und die Wiederaufnahme des Rekonstruktionsprojekts

Ab den 1960er Jahren bis 1976 waren die Bauteile des Tropaeum Traiani hinter Glas in der Nähe des erhaltenen Baukerns in Adamklissi ausgestellt. Sie wurden auf eine Weise angeordnet, die ungefähr ihrer ursprünglichen Anbringung entsprach, jedoch in einer für den Besucher bequemerer Höhe.

Die Idee, das Denkmal zu rekonstruieren kam unter der Herrschaft des kommunistischen Regimes, im Zusammenhang mit dem 100. Jahrestag der rumänischen Unabhängigkeit, wieder auf. Als Ziel galt, die Rekonstruktion genau ein Jahrhundert nach der Erklärung Mihail Kogălniceanus im Parlament vom

Se ștersese însă din istoriografia vremii și este important de menționat aici că Declarația a fost promulgată la 10 mai 1877 de către domnitorul Carol I.

Reconstrucția monumentului a făcut parte dintr-un program mai amplu conceput de conducerea de partid (unic, PCR) și de stat deja cu zece ani înaintea centenarului. Printre obiectivele acestuia se afla și reluarea cercetărilor arheologice de la Adamclisi, monumente și orașul antic, și punerea în valoare prin restaurare, precum și organizare muzeistică la fața locului [10; 13, 14]. Un puternic susținător al acestui program a fost Adrian Rădulescu, directorul ›Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța‹ (MINAC). Nedeclarat, motivația acestui program era și situația conflictuală naționalistă dintre cele două state socialiste ›frățești‹, Bulgaria și România, cu privire la dreptul asupra teritoriului Dobrogei. Așadar, prin programul amintit, s-a deschis din anul 1968 de la guvern o finanțare anuală de durată neprecizată pentru cercetare arheologică și restaurare monumentului triumfal (au fost incluse acolo, la solicitarea cercetătorilor și tumulul și altarul) și la orașul roman.

În anii care au urmat, s-a decis reconstrucția pe loc a monumentului prin montarea, pe o structură portantă de oțel îmbrăcând nucleul original, a copiilor pieselor decorate ale monumentului (mai ușoare decât originalele) (fig. 3). Urma ca originalele să fie expuse într-un muzeu aparte, împreună cu descoperiri din orașul roman, responsabilitatea cercetărilor arheologice revenind Institutului de Arheologie din București

dates back to antiquity, the Mărășești monument also makes reference to the predominant Orthodox Christian Church, specifically through the cross on the tower and the chapel in the centre of the mausoleum [7; 8; 12].

The Communist Era and the Resumption of the Reconstruction Project

From the 1960s until 1976, the sculpted pieces of the Tropaeum Traiani in Adamclisi remained on display behind glass, near the core of the monument. They were displayed in an order rather reminiscent of their original position on the monument, but at a height more comfortable for the visitor.

The idea of reconstructing the monument resurfaced during the communist regime, in connection with the independence gained a hundred years earlier. The goal was to complete the reconstruction exactly one century after the declaration of independence had been given by Mihail Kogălniceanu in parliament on 9 May 1877. It is worth noting that the declaration had actually been promulgated by king Carol I on 10 May 1877, a fact that had been erased from the historiography of the time.

The reconstruction of the victory monument was part of a more extensive programme, which started ten years before the centenary and was carried out by the Party leadership of the Romanian Communist Party (PCR) and the state. Among its objectives were resuming archaeological research on the monuments and the ancient city

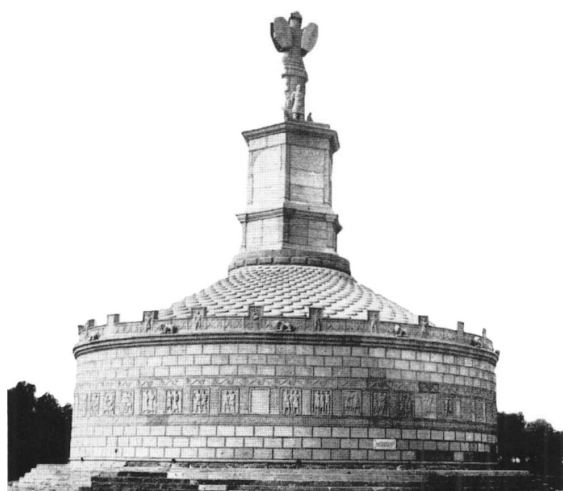
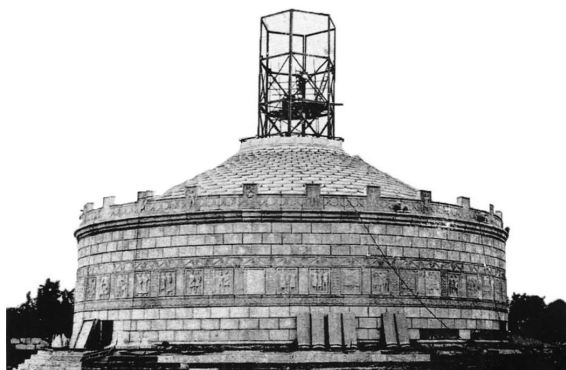
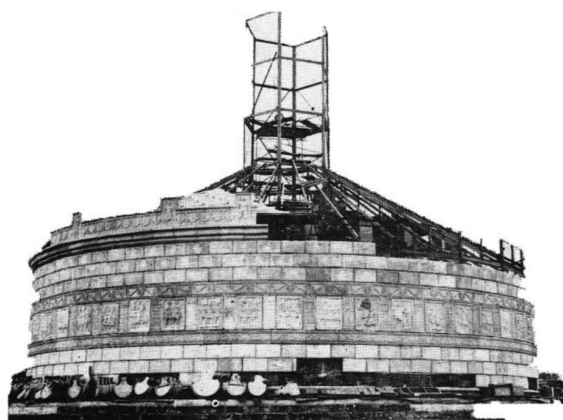
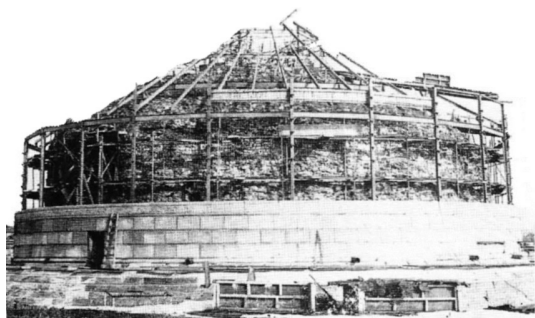
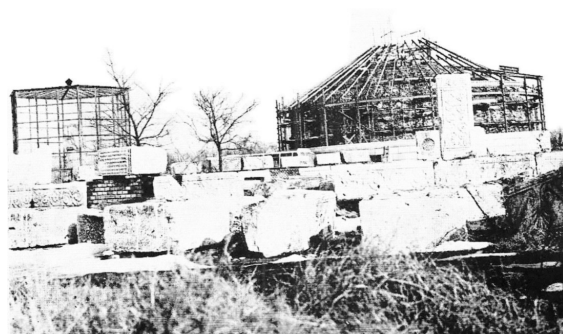

Abb. 3: Rekonstruktionsphasen des Tropaeum Traiani (Adriana Panaite, nach Pontica 10, 1977, 12–13, Abb. 1–5. 7).

Fig. 3: Fazele reconstrucției monumentului triumfal (Adriana Panaite, după Pontica 10, 1977, între paginile 12–13, fig. 1–5. 7).

Fig. 3: Phases of reconstruction of the triumphal monument (Adriana Panaite, after Pontica 10, 1977, 12–13, fig. 1–5. 7).

9. Mai 1877 fertigzustellen. Es ist erwähnenswert, dass in der zeitgenössischen Geschichtsschreibung die Tatsache, dass die Erklärung eigentlich am 10. Mai 1877 von König Carol I. verkündet worden war, verschwiegen wurde.

Die Rekonstruktion des Siegesmonuments war Teil eines umfangreicheren Programms, das von der Parteiführung der Rumänischen Kommunistischen Partei (PCR) und der Staatsführung bereits zehn Jahre vor der Hundertjahrfeier entworfen worden war. Zu seinen Zielen gehörten die Wiederaufnahme der archäologischen Forschung am Memorialkomplex und dem *municipium* in Adamklissi, die Aufwertung der Anlage durch Restaurierungsarbeiten sowie die Einrichtung eines örtlichen Museums [10; 13, 14]. Einer der wichtigsten Unterstützer dieses Programms war Adrian Rădulescu, der damalige Direktor des Nationalen Geschichtsmuseums in Constanța. Eine nationalistisch bedingte Motivation des Programms, die allerdings nicht öffentlich kommuniziert wurde, war zudem die Konfliktsituation zwischen den sozialistischen »Brüderstaaten« Rumänien und Bulgarien bezüglich des rechtlichen Status' der Dobruđscha. Deshalb wurden ab 1968, vorerst auf unbestimmte Zeit, von der Regierung jährliche finanzielle Mittel für die archäologische Erforschung und die Restaurierung des Tropaeum Traiani bereitgestellt (auf Wunsch der beteiligten Forscher wurden der *tumulus* und der Altar ebenfalls aufgenommen) sowie die Restaurierung der römischen Stadt durch das Programm festgelegt.

DE

al Academiei Române. Acestea s-au desfășurat în paralel, atât în *municipium* roman, cât și la cele trei monumente din imediata vecinătate. Pentru acestea din urmă, rolul principal i-a revenit lui Mihai Sâmpetru, autorul unei lucrări de referință în privința datării și interpretării arheologice a complexului de pe dealul monumentului triumfal de la Adamclisi [15].

Inaugurarea Tropaeum-ului reconstruit – 29 mai 1977

Deși nu toate lucrările erau încheiate, monumentul și muzeul au fost inaugurate la 29 mai 1977 de către Nicolae Ceaușescu la sfârșitul unei »vizite de lucru« în județul Constanța (fig. 4–5). Era însoțit de o suită numeroasă în care arheologii care lucrau acolo nu au fost invitați și, ca de obicei, era adusă din mai multe locuri o mulțime numeroasă care să aplaude și să ovaționeze (»cooperativa alaiul, cum se spunea în șoaptă). Ar rămâne de clarificat între altele și de ce această inaugurare nu s-a petrecut pe 9 mai sau mai aproape de acea dată, considerată oficial ca zi a Independenței și legată încă de la începuturile regimului dictaturii comuniste de ziua victoriei din 9 mai 1945.

Era la aproape trei săptămâni de când, în București și în toate orașele țării, centenarul Independenței fusese sărbătorit prin manifestări grandioase, așa cum rezultă din presa vremii. Acestea erau însoțite de spectacole de tip »Cântarea României« (ansamblu de manifestări culturale din perioada regimului comunist, organizate de Consiliul

RO

at Adamclisi, their enhancement through restoration, and the establishment of a local museum [10; 13, 14]. A strong supporter of this programme was Adrian Rădulescu, director of the History Museum in Constanța. An underlying, nationalistic motivation for this programme was also the conflict situation between the two »fraternal« socialist states, Bulgaria and Romania, regarding the rights to the territory of Dobruja. To this end, starting in 1968, the Romanian government allocated annual funds to the aforementioned programme, for an unspecified amount of time. This archaeological endeavour encompassed the research and restoration of the Tropaeum Traiani, the *tumulus*, the funerary altar, and the Roman city.

In the following years, it was decided to reconstruct the monument in its original location by placing copies of the monument's sculpted pieces, which are lighter than the originals, on a steel structure that covered the original core (fig. 3). The originals, along with artefacts from the Roman city, were subsequently to be exhibited in a separate museum. The Institute for Archaeology of the Romanian Academy in Bucharest was responsible for the archaeological research. Work was simultaneously conducted in the *municipium* and at the three monuments of the memorial complex, for which Mihai Sâmpetru was responsible. He published his own work regarding the dating and archaeological interpretation of the complex on the hill of the triumphal monument at Adamclisi [15].

EN

In den folgenden Jahren wurde beschlossen, das Denkmal an seinem ursprünglichen Ort wiederzuerrichten, indem man leichtgewichtigeren Kopien der Bauteile auf einer tragenden Stahlkonstruktion montierte, die den ursprünglichen Kern der Bausubstanz überspannte (Abb. 3). Die Originale sollten anschließend gemeinsam mit den Funden aus dem *municipium* in einem separaten Museum ausgestellt werden. Die Verantwortung für die archäologischen Untersuchungen lag beim Archäologischen Institut der Rumänischen Akademie in Bukarest. Arbeiten wurden gleichzeitig im *municipium* und an den drei Monumenten des Memorialkomplexes durchgeführt, für welche die Verantwortung bei Mihai Sâmpetru lag. Er publizierte eine eigene Arbeit zur Datierung und Deutung des Komplexes auf dem Hügel und des Siegesdenkmals [15].

Die Einweihung des rekonstruierten Tropaeum Traiani am 29. Mai 1977

Obwohl noch nicht alle Arbeiten abgeschlossen waren, wurden das Denkmal und das Museum am 29. Mai 1977 von Nicolae Ceaușescu am Ende seines »Arbeitsbesuchs« im Landkreis Constanța eingeweiht (Abb. 4–5). Ceaușescu wurde dabei von einem großen Gefolge begleitet, wohingegen die zuständigen Archäologen nicht eingeladen worden waren. Wie üblich, wurde eine große Zuschauermenge

DE

aus mehreren Orten organisiert, die applaudieren und jubeln sollte (die

Culturii și Educației Socialiste și inaugurat în anul 1976, numele fiind inspirat de eseul omonim »Cântarea României«, al lui Alecu Russo), parte a unui întreg angrenaj propagandistic pus în slujba legitimării regimului comunist [9]. Încă din ultimii ani ai dictaturii lui Gheorghiu-Dej, dar cu tot mai multă amploare sub cea a lui Ceaușescu, se repeta un tip de discurs istoric nou, menit să recâștige încrederea populației, pe un tipar mental tradițional, avându-și rădăcinile în secolul al XIX-lea. Se aveau în vedere și se proclamau fără încetare, inclusiv prin programe oficiale ale PCR, originea daco-romană a poporului român, continuitatea »neîntreruptă«, lupta pentru independență, rolul românilor în apărarea Europei și în scurtarea celui de-Al Doilea Război Mondial, victimizarea celor supuși adversității altora. Părea că va fi fost o recuperare a istoriei când, de fapt, era o manipulare nerușinată în folosul puterii [6].

Presa centrală, »Scânteia« și »Scânteia Tineretului«, organele centrale de presă ale PCR și UTC, au relatat pe larg evenimentul. Pe primele pagini ale acestor cotidiane din 29 și respectiv 30 mai 1977 se poate citi despre »vizita de lucru« în județul Constanța încheiată la Adamclisi, »străveche vatră de civilizație românească« (numele turcesc al satului vorbește de la sine!), unde a fost inaugurat istoricul monument restaurat și muzeul adăpostind piesele originale ale acestuia [17; 18].

Pe lângă presa centrală, referiri la eveniment au apărut și în numărul X din 1977 al revistei Pontica, publicație științifică anuală a MINAC, prima din ele sub

RO

The Inauguration of the Reconstructed Tropaeum Traiani on 29 May 1977

Although construction was incomplete, the monument and the museum were inaugurated on 29 May 1977 by Nicolae Ceaușescu at the end of a »working visit« in Constanța County (fig. 4–5). He was accompanied to the ceremony by a large entourage, whereas the archaeologists working on site were not invited. As usual, a large crowd of viewers from several towns was called in to applaud and cheer (the »cooperative entourage«, as it was referred to by the people). It still remains to be clarified why the inauguration was not held on or around 9 May, the official Day of Independence. After all, since the beginning of the communist regime, it had been politically linked to Victory Day (9 May 1945).

The inauguration took place almost three weeks after Bucharest and all the cities of Romania celebrated the centenary of Independence in grandiose manifestations, as reflected in the contemporary press. The celebrations had been accompanied by performances of the »Cântarea României« (»Song of Praise to Romania«), which were part of a coherent propaganda machine to legitimise the communist regime (i. e. a set of cultural events organised by the Council of Socialist Culture and Education and introduced in 1976. The name was inspired by the homonymous literary work »Song of Romania«, by Alecu Russo) [9]. Starting in the last years of Gheorghiu-Dej's dictatorship, but to

EN

an ever-increasing extent in the Ceaușescu regime, a new kind of historical

Abb. 4: Feierliche Einweihung des Monuments und lokalen Museums. Arbeitsbesuch Nicolae Ceaușescu und anderer Partei- und Staatsoberen im Kreis Constanța, 27.–28. Mai 1977 (Online Communism Photo Collection, <http://fototeca.iiccmer.ro/>, Foto # LA482, 100/1977).

Fig. 4: Inaugurarea monumentului și muzeului din Adamclisi. Vizita de lucru a lui Nicolae Ceaușescu, a altor conducători de partid și de stat, în județul Constanța, 27–28 mai 1977 (Online Communism Photo Collection, <http://fototeca.iiccmer.ro/>, foto # LA482, cota 100/1977).

Fig. 4: The Tropaeum Traiani during the inauguration of the monument and local museum; working visit of Nicolae Ceaușescu and other party and state high ranking officials in Constanța County, 27–28 May 1977 (<http://fototeca.iiccmer.ro/>, photo # LA482, 100/1977).

Abb. 5: Nicolae Ceaușescu im Museum von Adamklissi 1977. Arbeitsbesuch Nicolae Ceaușescu und anderer Partei- und Staatsoberen im Kreis Constanța, 27.–28. Mai 1977 (<http://fototeca.iiccmer.ro/>, Foto # LA481, 99/1977).

Fig. 5: La muzeul Adamclisi 1977. Vizita de lucru a lui Nicolae Ceaușescu, a altor conducători de partid și de stat, în județul Constanța, 27–28 mai 1977 (<http://fototeca.iiccmer.ro/>, foto # LA481, cota 99/1977).

Fig. 5: Museum of Adamclisi 1977; working visit of Nicolae Ceaușescu and other party and state high ranking officials in Constanța County, 27–28 May 1977 (<http://fototeca.iiccmer.ro/>, photo # LA481, 99/1977).

›Gefolge-Kooperative‹, wie sie im Volk genannt wurde). Es bleibt an dieser Stelle zu klären, weshalb die Einweihung nicht am 9. Mai, oder wenigstens in der Nähe dieses als offiziell geltenden Datums des Unabhängigkeitstages abgehalten wurde – immerhin stand dieser seit Beginn der kommunistischen Diktatur mit dem Tag des Sieges am 9. Mai 1945 in Verbindung.

Zu diesem Zeitpunkt war die Hundertjahrfeier der Unabhängigkeit, die in Bukarest und in allen anderen Städten des Landes durch grandiose Manifestationen gefeiert worden war – wie auch aus der zeitgenössischen Presse hervorgeht – fast drei Wochen her. Die Feierlichkeiten waren von Aufführungen der ›Cântarea României‹ (›Loblied Rumäniens‹), begleitet worden, einer Reihe kultureller Veranstaltungen des Rats für sozialistische Kultur und Erziehung. 1976 eingeführt, war ihr Titel inspiriert von dem gleichnamigen literarischen Werk Alecu Russos. Die Veranstaltungen waren Teil einer Propagandamaschine zur Legitimierung des kommunistischen Regimes [9]. Beginnend in den letzten Jahren der Diktatur Gheorghiu-Dejs, jedoch in immer größerem Ausmaß im Regime Ceaușescus, wurde eine neue Art des historischen Narrativs bestärkt. Beruhend auf traditionellen Denkmustern und Vorstellungen, die ihren Ursprung im 19. Jahrhundert hatten, sollte auf diese Weise das Vertrauen der Bevölkerung wieder gewonnen werden. Aspekte wie die

dako-römische Herkunft des rumänischen Volkes, dessen vermeintlich ununterbrochene Kontinuität, der Kampf um

DE

titul ›Un act de semnificație patriotică: Reconstituirea monumentului triumfal de la Adamclisi‹ [13], urmat de alte două articole pe aceeași temă [10; 14]. Numărul respectiv era închinat centenarului independenței de stat a României. Revista era nevoită astfel să legitimizeze și pe această cale regimul comunist și acțiunile sale. Referirile se făceau, pe de o parte, la ceea ce autorul numea ›împlinirea marelui deziderat național și patriotic, de elevată valoare testimonială: reconstrucția celui mai plin de semnificație românească, Monumentul Triumfal Tropaeum Traiani, cronica în piatră a marilor epoei războinice din Dobrogea, ai căror protagoniști au fost geto-dacii și romanii‹, iar de cealaltă parte, la satul Adamclisi care urma să devină un ›sat model, prin construirea centrului civic al viitorului oraș agro-industrial, în care muzeul ocupa un loc central [10; 14].

Industrializarea masivă, desființarea satelor, mutarea populației de la țară la oraș au fost ›direcții‹ în care a acționat regimul comunist. Unii specialiști, atunci când au fost consultați, s-au opus construirii muzeului în sat, el fiind mai util și mai logic a fi fost instalat în apropierea monumentului sau, mai curând, lângă cetate, unde putea folosi și ca bază pentru cercetările viitoare, răspunsul celor ce aveau să decidă în numele puterii a fost: ›tovarăși, trebuie să dezvoltăm centrului civic‹.

RO

narrative was encouraged. These new narratives aimed to regain the trust of the population were based on traditional paradigms and concepts rooted in the 19th century. These narratives constantly peddled through the official PCR programmes focused on aspects such as the Romanian people's origins uninterruptedly tracing back to its Dacian-Roman origins, its fight for independence, its role in defending Europe and in shortening the Second World War, and the victimisation of the Romanians, being exposed to the adversity of others. In fact, under the pretext of restoring history, the communist ruling party carried out an uninhibited manipulation of history to their benefit [6].

The central press ›Scânteia‹ (›The Spark‹) and ›Scânteia Tinerețului‹ (›The Spark of Youth‹) as well as the central press bodies of PCR and UTC (›Uniunea Tineretului Comunist‹ / ›The Union of the Communist Youth‹) reported extensively on the inauguration ceremony of the Tropaeum Traiani. On the cover pages of these daily newspapers from 29 and 30 May 1977, one could read about Ceaușescu's ›working visit‹ to Constanța County, which ended in Adamclisi, ›the ancestral haven of Romanian civilisation‹ (though the place bears a Turkish name ...), where the reconstructed historical monument and the museum housing its original pieces were inaugurated [17; 18].

In addition to the official press, references to the event appeared in the tenth edition of *Ponica* (1977), the annual scientific publication of

EN

»die Erfüllung einer wichtigen nationalen und patriotischen Pflicht von hohem Zeugniswert«

(Pontica 10, 1977)

die Unabhängigkeit, der Beitrag der Rumänen zur Verteidigung Europas und der Verkürzung des Zweiten Weltkriegs sowie die Viktimisierung der Rumänen, die durch Andere Elend erfuhren, wurden laufend durch offizielle PCR-Programme propagiert und proklamiert. Unter dem Vorwand, Geschichte wieder aufzudecken, wurde eine ungehemmte Manipulation der Vergangenheit zum Wohle der kommunistischen Machthaber betrieben [6].

Die Zentralpresse »Scânteia« (»Der Funke«) und »Scânteia Tineretului« (»Der Funke der Jugend«) sowie die zentralen Pressegremien von PCR und UTC (»Uniunea Tineretului Comunist« / »Vereinigung der Kommunistischen Jugend«) berichteten ausführlich über die offizielle Einweihung des Tropaeum Traiani. Auf den Titelseiten dieser Tageszeitungen vom 29. und 30. Mai 1977 konnte man von dem »Arbeitsbesuch« Ceaușescus im Landkreis Constanța lesen, welcher in Adamklissi, der »anzestralen Wiege der rumänischen Zivilisation« endete (wobei der türkische Name des Dorfes interessant ist!), an der sich das rekonstruierte historische Denkmal sowie das Museum mit den Originalstücken befand [17; 18].

DE

»împlinirea marelui deziderat național și patriotic, de elevată valoare testimonială«

(Pontica 10, 1977)

Abuz și propagandă după 1989

Mitologia acumulată în anii comunismului a supraviețuit dictatorului și dictaturii. Așa se face că multe dintre clișeele propagandei comuniste se găsec reactivate după 1989. Se instala o democrație de fațadă, în care național-comunismul era înlocuit de un naționalism ca sursă activă de legitimare, eventual însoțit de o simbolistică ortodoxă creștină, dar potrivit liniilor anterioare de guvernare a țării. Structuri, mentalități, obiceiuri, erau încă departe de a se fi schimbat. După alegerile parlamentare și prezidențiale din octombrie 1992, Frontul Salvării Naționale era singurul partid care conta, identificându-se practic cu statul. În mentalul colectiv majoritar al unei populații obișnuite să fie conduse dintr-un centru unic de putere, Ion Iliescu îi lua locul lui Ceaușescu la propriu și la figurat [11].

La puțin timp de la câștigarea alegerilor și depunerea jurământului de către guvernul Văcăroiu, Adamclisi reapărea să slujească mitologic puterea abia legitimată prin alegeri. Duminică 22 noiembrie 1992, în organizarea Prefecturii Județului Constanța și a MINAC

RO

»the fulfilment of a great national and patriotic duty of high testimonial value«

(Pontica 10, 1977)

the »Museum of National History and Archaeology Constanța« (MINAC). The first article had the title »An Act of Patriotic Significance. The Reconstruction of the triumphal monument of Adamclisi« [13] and was followed by two other articles on the same topic [10; 14]. This edition was dedicated to the 100th anniversary of Romania's independence, forcing the magazine to legitimise the communist regime and its actions. On the one hand, references were made to what the author called »the fulfilment of a great national and patriotic duty of high testimonial value«. He meant by that »the reconstruction of the triumphal monument with the greatest significance for Romania, the Tropaeum Traiani: the stone chronicle of the great wars from Dobruja, whose protagonists were the Geto-Dacians and the Romans«. On the other hand, references were made to the village of Adamclisi, which through the construction of a »civic centre« was to become a »model village« of the future agro-industrial city in which the museum would occupy a central place [10; 14].

EN

Neben der Zentralpresse erschienen in der zehnten Ausgabe der Zeitschrift *Pontica* von 1977, einer jährlichen wissenschaftlichen Publikation des »Museums für Nationale Geschichte und Archäologie Constanța« (MINAC), einige Artikel über die Veranstaltung. Der erste wurde unter dem Titel »Ein Akt von patriotischer Bedeutung. Die Rekonstruktion des Siegesdenkmals von Adamklissi« publiziert [13], zwei weitere Artikel zu demselben Thema folgten [10; 14]. Die Ausgabe war dem 100. Jahrestag der Unabhängigkeit Rumäniens gewidmet, und so war die Zeitschrift gezwungen, das Regime und seine Aktionen auf diese Weise zu legitimieren. Einerseits wurde auf das verwiesen, was der Autor »die Erfüllung einer wichtigen nationalen und patriotischen Pflicht von hohem Zeugniswert« nannte: »die Rekonstruktion des Siegesdenkmals von größter rumänischer Bedeutung, des Tropaeum Traiani, der steinernen Chronik der großen Kriegsepen der Dobrudscha, deren Protagonisten die Geto-Daker und die Römer waren.« Andererseits wurde auf das Dorf Adamklissi verwiesen, aus dem durch die Errichtung eines Verwaltungszentrums ein »Modelldorf« für die zukünftige agro-industrielle Stadt werden sollte, in dem das Museum einen zentralen Platz einnahm [10; 14].

Die Massenindustrialisierung, die Abschaffung der Dörfer und die Abwanderung der Bevölkerung vom Land in die Stadt, waren Entwicklungen, nach denen das kommunistische Regime

strebt. Für den Bau kon-sultierte Spezialisten äußerten sich kritisch

DE

(Adrian Rădulescu, directorul MINAC era numit prefect de județ), s-au aniversat la Adamclisi 1890 de ani de la primul război dacic. Era clar o sărbătoare inventată care slujea tipului de discurs și liniei politice ale reprezentanților statului din acel moment. Președintele și oficialitățile au depus coroane de flori (fig. 6–7). A urmat, firește, discursul așteptat al lui Ion Iliescu. Iată un fragment din el, reproduc de ziarul »Dimineața« de marți 24 noiembrie 1992 [19]: »Evocarea faptelor de arme ale strămoșilor noștri daci și romani, a bătăliilor date în iarna anilor 101–102, se impune ca un act moral pentru poporul român, moștenitorul acestor vestigii arheologice răspândite pe întreg cuprinsul țării, dovadă a legitimității noastre într-o Europă contradictorie«. Totul se desfășura într-un amestec de imagini cu geto-daci (sigur că celelalte neamuri »barbare« participante la lupte erau evitate), romani, popor român, steaguri tricolore pe monument (!). Lucrurile nu s-au oprit însă aici. Un sobor de preoți ortodocși prezent la eveniment a făcut o slujbă, ca de sfințire a unui monument în realitate păgân! Era deja un alt abuz, istoria și credința fiind amestecate într-un act politic [1].

Modelul a fost reluat în cel puțin două rânduri la fața locului în deceniul următor, prin amenajarea de către Partidul Social Democrat (PSD) a unei tribune în fața muzeului pentru Adrian Năstase și apoi pentru un miting al aceluiași partid, de astă dată chiar în interiorul muzeului, publicul fiind orientat cu privirea spre trofeul original, de sub care se pronunțau vorbitorii.

RO

Mass industrialisation, the abolition of villages, and the migration of the population from the countryside to the city were the primary developments sought by the communist regime. Specialists who were consulted about the future location of the museum expressed their opposition to building it inside the village, arguing that it would be more useful and logical to locate it near the monument, or rather near the ancient city, where it could be used as a centre for future research. Thereupon, the decision-makers responded in the name of communist authorities: »Comrades, we must develop the civic centre!«

Abuse and Propaganda after 1989

The historical narratives accumulated in the communist years survived the dictator and dictatorship. Consequently, many clichés of communist propaganda were reactivated after 1989. A pseudo democracy was installed in which nationalism replaced national-communism as a source of legitimacy: often accompanied by Christian Orthodox symbolism but still in line with the guidelines of the previous communist regime. Though the existing social and political structures, mindsets, and customs were still far from being changed. After the parliamentary and presidential elections in October 1992, the National Salvation Front was the only party in power, which could therefore

be seen as synonymous with the state. In the collective consciousness of

EN

Abb. 6-7: Ion Iliescu legt im Rahmen der Zeremonien von 1992 einen Kranz nieder (MINAC-Archiv).

Fig. 6-7: Monumentul triumfal și Ion Iliescu depunând o coroană de flori, în cadrul ceremoniilor din 1992 (Arhiva MINAC).

Fig. 6-7: The triumphal monument and Ion Iliescu laying a wreath at the 1992 ceremonies (MINAC Archive).

Abb. 8: Wahlplakate während der Kampagne zur Amtsenthebung von Traian Băsescu, Präsident von Rumänien, 2007 (Foto: Adriana Panaite).

Fig. 8: Afișe electorale din timpul campaniei pentru suspendarea lui Traian Băsescu, președintele României – 2007 (foto: Adriana Panaite).

Fig. 8: Electoral posters during the campaign for the suspension of Traian Băsescu, President of Romania – 2007 (photo: Adriana Panaite).

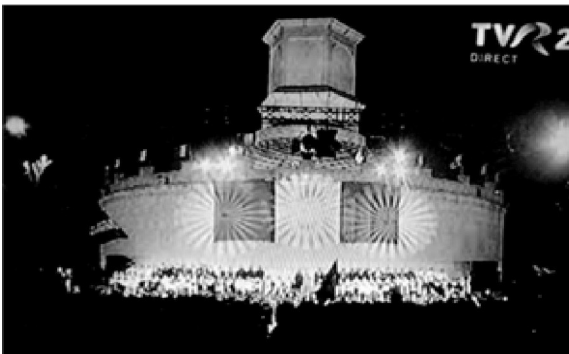

Abb. 9: Bild der Wahlkundgebung der Sozialdemokratischen Partei während des Wahlkampfes für die Präsidentschaftswahlen 2009 (Foto: Iuliana Barnea).

Fig. 9: Imagine de la mitingul electoral organizat de Partidul Social Democrat în timpul campaniei pentru alegerile prezidențiale – 2009 (foto: Iuliana Barnea).

Fig. 9: Image from the electoral meeting organised by the Social Democratic Party during the presidential election campaign – 2009 (photo: Iuliana Barnea).

»Die Beschwörung der tapferen Taten unserer dakischen und römischen Vorfahren und der im Winter 101/102 ausgetragenen Schlachten [...]«

(Ion Iliescu, 22. November 1992 [19])

»Evocarea faptelor de arme ale strămoșilor noștri daci și romani, a bătăliilor date în iarna anilor 101–102 [...]«

(Ion Iliescu, 22 noiembrie 1992 [19])

»The evocation of the brave deeds of our Dacian and Roman ancestors and the battles fought in winter of 101 to 102 CE [...]«

(Ion Iliescu, 22 November 1992 [19])

gegen den Bau des Museums im Dorf, mit der Begründung, dass es nützlicher und logischer wäre, das Museum in der Nähe des Denkmals oder vielmehr in der Nähe des *municipium* zu bauen, wo es als Grundlage für zukünftige Forschungen dienen könnte. Daraufhin verkündeten die Entscheidungsträger im Namen der Machthaber: »Genossen, wir müssen das bürgerliche Zentrum entwickeln!«

Missbrauch und Propaganda nach 1989

Die in den kommunistischen Jahren etablierten Narrative und Geschichtskonstruktionen überlebten den Diktator und die Diktatur; so wurden viele Topoi kommunistischer Propaganda nach

DE

De menționat că nu s-a cerut permisiunea direcției »Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța«, administratorul muzeului local, pentru această din urmă manifestare.

În primăvara anului 2007, s-a mai văzut o dată cât de puternice sunt asemenea pasiuni naționale bazate pe transformarea istoriei în mitologie. Înrdăcinarea lor în mentalul colectiv dovedită prin lesnicioasa lor reactivare s-a putut vedea prin sloganurile folosite în campania lui Traian Băsescu pentru referendum-ul din acel an pentru ocuparea funcției prezidențiale. De această dată, nu monumentul propriu-zis de la Adamclisi a fost folosit pentru propagandă, ci s-a făcut apel la memoria și semnificația locului. Afișele electorale ale Partidului Democrat din comună (fig. 8) făceau legătura între Traian împăratul

RO

the general population, which was used to being led by a single centre of power, Ion Iliescu took Ceaușescu's place, both literally and figuratively [11].

Shortly after the election victory and inauguration of the Văcăroiu government, Adamclisi was reactivated as a historical narrative, with the purpose of strengthening the power barely legitimised by the elections. On Sunday, 22 November 1992, Adamclisi celebrated 1890 years since the end of the First Dacian War, a celebration organised by the Prefecture of the County of Constanța and the MINAC (Adrian Rădulescu, the director of the MINAC was appointed Prefect of the County). This was clearly an occasion invented to serve the nature of the historical narrative and the political guideline of the state representatives at the time.

EN

1989 reaktiviert. Eine Fassadendemokratie wurde etabliert, der Nationalkommunismus durch einen Nationalismus als Legitimationsquelle ersetzt, oftmals begleitet von einer christlich-orthodoxen Symbolik – und dennoch im Einklang mit den politischen Leitlinien des vergangenen kommunistischen Regimes. Strukturen, Mentalitäten und Gewohnheiten waren von einer Änderung noch weit entfernt. Nach den Parlaments- und Präsidentschaftswahlen im Oktober 1992 war die Nationale Heilsfront faktisch die einzige Partei an der Macht, die quasi mit dem Staat gleichgesetzt werden konnte. Im kollektiven Bewusstsein der einfachen Bevölkerung, die an die Führung durch ein Machtzentrum gewöhnt war, trat Ion Iliescu sowohl buchstäblich als auch im übertragenen Sinne, an Ceaușescu Stelle [11].

Kurz nach dem Wahlsieg und der Verteidigung der Regierung Văcăroiu wurde Adamklissi als historisches Narrativ reaktiviert, um die durch die Wahlen kaum legitimierte Macht zu zementieren. Am Sonntag, dem 22. November 1992, wurde in Adamklissi der 1890. Jahrestag der Beendigung des Ersten Dakischen Krieges gefeiert – organisiert von der Präfektur des Landkreises Constanța und dem MINAC (Adrian Rădulescu, Direktor des MINAC, wurde zum Präfekten des Landkreises ernannt). Es handelte sich eindeutig um einen erfundenen Anlass, der allein der politischen Leitlinie diente. Der Präsident und offizielle Vertreter legten

Kränze nieder (Abb. 6–7).

Es folgte die zu erwartende Rede von Ion Iliescu, von

DE

victorios împotriva dacilor și omonimul său Traian Băsescu, care, asemeni înaintașului său, trebuia să se întoarcă la Cotroceni spre a-și continua misiunea. La fel ca împăratul Traian, președintele Traian de acum urma să scrie Istoria [3]!

În seara zilei de 1 decembrie 2009 (Ziua Națională a României), programul 2 al televiziunii naționale, a transmis în direct, întrerupând programul anunțat al zilei, mitingul electoral din campania pentru alegerile prezidențiale, organizat de PSD la Adamclisi. Am văzut atunci o reeditare a marilor mitinguri de pe vremea lui Ceaușescu, oamenii fiind aduși din patru județe. Vorbitorii erau urcați pe treptele monumentului triumfal, fiind înconjurați de membrii de partid, înalți prelați, simpli participanți îmbrăcați în soldați daci și romani, iar pe crenele și pe trofeul propriu-zis fluturau steaguri tricolore. Imaginile vorbesc de la sine (fig. 9) [3]!

Reconstrucția monumentului victoriei lui Traian de la Adamclisi este un bun exemplu de construcție a istoriei care leagă ideologia contemporană de monumente antice. Monumentul a servit ideologiei naționalist-comuniste a lui Nicolae Ceaușescu, iar după 1989 utilizarea sa continuă ca fundal pentru politică subliniază abuzurile la care patrimoniul cultural este deseori supus.

RO

The celebration began by the president and other officials laying wreaths, (fig. 6–7), followed by an expected speech by Ion Iliescu. An excerpt was published on Tuesday, 24 November 1992 by the newspaper ›*Dimineața*‹ (›Morning‹): ›The evocation of the brave deeds of our Dacian and Roman ancestors and the battles fought in winter of 101 to 102 CE establishes itself as a moral act to the Romanian people. The inheritance of these archaeological relics spread throughout the country are proof of our legitimacy in a conflicting Europe‹ [19]. The event happened amidst a mixture of images of Geto-Dacians (the other ›barbarian‹ peoples involved in the battles were obviously redacted), Romans, the Romanian people, and Romanian flags on the monument (!). Things did not stop there. A group of orthodox priests present at the event held a religious service to consecrate the pagan monument! This was yet another abuse which blended history and belief into one political act [1].

This type of ceremony was conducted at least twice more on this site over the next decade. Once, when the Social Democratic Party (PSD) set up a stand in front of the museum for Adrian Năstase and again when the same political party organised a rally in the museum. The audience was facing the original trophy, under which the speakers stood. It should be noted that for the latter event, permission was neither obtained from the management of the ›Museum of National History and

Archaeology Constanța‹, nor from the manager of the local museum.

EN

der am 24. November 1992 ein Auszug in der Zeitung »*Dimineața*« (»Der Morgen«) veröffentlicht wurde: »Die Beschwörung der tapferen Taten unserer dakischen und römischen Vorfahren und der im Winter 101/102 ausgetragenen Schlachten, stellt sich dem rumänischen Volk als moralischer Akt dar, dem Erben der im ganzen Land verbreiteten archäologischen Überreste, die als ein Beweis für unsere Rechtmäßigkeit in einem widersprüchlichen Europa dienen« [19]. Das Geschehen ereignete sich inmitten einer Mischung aus Bildern von Dakern / Geten (wobei selbstverständlich die anderen an den Schlachten beteiligten »Barbarengruppen« vermieden wurden), Römern, dem rumänischen Volk und rumänischen Flaggen auf dem Denkmal (!). Doch das Ganze endete damit nicht: Ein bei der Veranstaltung anwesender Rat orthodoxer Priester hielt gar einen Gottesdienst zur Weihe des heidnischen Denkmals ab – ein weiterer Missbrauch, für den Geschichte und Religion in einem politischen Akt verbunden wurden [1].

Dieses Schauspiel wiederholte sich im nächsten Jahrzehnt mindestens zweimal vor Ort: Einmal, als die Sozialdemokratische Partei (PSD) vor dem Museum eine Tribüne für Adrian Năstase errichtete und ein weiteres Mal, als eine Kundgebung derselben Partei im Museum organisiert wurde. Das Publikum wurde in Richtung der ursprünglichen Trophäe positioniert, unter der die Redner sprachen. Es sollte noch erwähnt werden, dass für letztere Veranstaltung weder von der Leitung des »Museums für Nationale Geschichte und

DE

Archäologie Constanța«, noch von dem Verwalter des örtlichen Museums, eine Erlaubnis eingeholt wurde.

Im Frühjahr 2007 wurde erneut deutlich, wie machtvoll derartige nationalistischen Tendenzen sein können, die auf Geschichtskonstruktionen beruhen. Ihre Verwurzelung in der kollektiven Identität wurde durch ihre leicht mögliche Reaktivierung bewiesen. Sie kam in den Wahlslogans deutlich zum Vorschein, die in Traian Băsescus Kampagne für das Referendum zu seiner Präsidentschaft verwendet wurden. Dieses Mal wurde nicht das Tropaeum Traiani selbst für die Propaganda verwendet, sondern die Bedeutung des Ortes Adamklissi im kollektiven Gedächtnis. Die Wahlplakate der Demokratischen Partei (Abb. 8) stellten eine Verbindung zwischen Trajan, dem siegreichen Kaiser über die Daker, und seinem Namensvetter Traian Băsescu her, der wie sein Namensvetter an die Macht kommen sollte, um dessen Mission fortzusetzen. Wie Kaiser Trajan sollte also nun Präsident Traian Geschichte schreiben [3].

Am Abend des 1. Dezember 2009 (des rumänischen Nationalfeiertags) unterbrach der zweite Kanal des nationalen Fernsehens (TVR2) das geplante Programm, um die von der PSD in Adamklissi organisierte Wahlkundgebung im Rahmen der Präsidentschaftswahlen live zu übertragen. Die gezeigten Szenen glichen einer Neuauflage der großen Kundgebungen Ceaușescus, für die Menschen aus vier Landkreisen versammelt wurden. Die Redner stiegen die Stufen des Siegesdenkmals hinauf, umgeben von Parteimitgliedern, hohen

DE

In the spring of 2007, it became clear how powerful tendencies towards nationalism can be when they are based on the transformation of history into myth. Their position in the collective mentality, which has been demonstrated by their easy reactivation, was evident in the slogans used in Traian Băsescu's campaign for that year's presidential referendum. This time, it was not the Tropaeum Traiani itself which was used for propaganda but the memory and significance of the Adamclisi site. The election posters of the Democratic Party (fig. 8) made the connection between Trajan, the victorious emperor against the Dacians, and his namesake Traian Băsescu, who was supposed to return to power to continue the emperor's mission. Like emperor Trajan, President Traian was now supposed to write history [3].

On the evening of 1 December 2009 (the National Day of Romania), the second national television channel (TVR2) interrupted the announced programme to broadcast the election rally organised by the PSD in Adamclisi for the presidential election live. These events seemed to replicate the major rallies from Ceaușescu's time when people from four counties were brought to the site as spectators. The speakers climbed the steps of the triumphal monument, where they would be surrounded by party members, high prelates, ordinary participants dressed as Dacian and Roman soldiers, and by Romanian flags fluttering on the battlements and the trophy itself.

The pictures speak for themselves (fig. 9) [3].

EN

Prälaten und einfachen Teilnehmern, die als dakische und römische Soldaten verkleidet waren, sowie von rumänischen Flaggen, die auf den Zinnen und dem Tropaeum selbst wehten. Die Bilder sprechen für sich (Abb. 9) [3].

Die Rekonstruktion des Monuments von Adamklissi, das von Trajan anlässlich seines Sieges gebaut wurde, ist ein gutes Beispiel für die Konstruktion und Manipulation der Vergangenheit, indem zeitgenössische Ideologien mit antiken Denkmälern in Verbindung gesetzt werden. Das Tropaeum Traiani diente der nationalistisch-kommunistischen Ideologie Nicolae Ceaușescus, und auch nach 1989 wird es weiterhin als politischer Hintergrund verwendet, was die

DE

Missbräuche hervorhebt, denen kulturelles Erbe vielfach ausgesetzt ist.

The reconstruction of the monument in Adamclisi, which was built to celebrate Trajan's victory, is a good example of the manipulation of history by linking contemporary ideology with ancient monuments. The Tropaeum Traiani served the nationalist-communist ideology of Nicolae Ceaușescu. Its continued use as a background in political culture

EN

after 1989 emphasises the abuses to which cultural heritage is often subjected.

Zitierte Literatur | Literatura citată | Cited Works

- [1] D. Barbu (2004), *Etica ortodoxă și spiritul românesc*, în: D. Barbu, *Firea românilor* ²(Bucharest) 31–139.
- [2] V. Barbu – C. Schuster (2005), Grigore G. Tocilescu și »cesiunea Adamclisi«. Pagini din istoria arheologiei românești (Târgoviște).
- [3] A. Barnea – A. Panaite (2010), *Tropaeum Traiani. Monument și Propaganda*, *Caiete – Arhitectură, Restaurare, Arheologie* 1, 223–234.
- [4] A. Barnea – M. Mecu (2010), Grigorie G. Tocilescu (1850–1909). Inițiatorul arheologiei clasice științifice în România, în: A. Barnea, ed., *Primul secol de arheologie în România* (Bucharest) 53–78.
- [5] L. Boia (1995), *Elemente de mitologie istorică românească (XIX–XX)*, în: L. Boia, ed., *Mituri istorice românești* (Bucharest) 7–31.
- [6] L. Boia (1997), *Istorie și mit în conștiința românească* (Bucharest).
- [7] R. Born (2017), *Funktionalisierung des Römischen Erbes. Die Rekonstruktion des Siegesmonuments Tropaeum Traiani in Adamclisi und die Geschichtspolitik im Rumänien des 20. Jahrhunderts*, în: A. Bartzky, ed., *Geschichte bauen. Architektonische Rekonstruktion und Nationenbildung vom 19. Jahrhundert bis heute Jahrhundert* (Cologne – Weimar – Vienna) 132–155 [<https://www.vr-elibrary.de/doi/pdf/10.7788/9783412508357> (23.06.2020)].
- [8] M. Bucur (2009), *Heroes and Victims. Remembering War in Twentieth Century Romania* (Bloomington).
- [9] S. Ducaru (1995), »Religia« cincinală. Funcțiile sărbătorilor comuniste, în: L. Boia, ed., *Mituri istorice românești* (Bucharest) 172–181.
- [10] G. Dumitrașcu (1977), *Complexul muzeistic Tropaeum Traiani și influența lui asupra dezvoltării localității și teritoriului înconjurător*, *Pontica* 10, 21–24.
- [11] T. Gallagher (2004), *Furtul unei națiuni. România de la comunism încoace* (Bucharest).
- [12] S.-R. Hariton (2010/2011), *Nationalism, Heroism and War Monuments in Romania. 1900s–1930s*, în: I. Vainovski-Mihai, ed., *New Europe College Yearbook 2010–2011*, 183–237 [https://nec.ro/wp-content/uploads/2019/05/SILVIU-RADIAN_HARITON.pdf (23.06.2020)].
- [13] A. Rădulescu (1977), *Un act de semnificație patriotică. Reconstituirea monumentului triumfal de la Adamclisi*, *Pontica* 10, 9–14.
- [14] D. Rusovan (1977), *Conservarea și valorificarea muzeistică a monumentului triumfal Tropaeum Traiani*, *Pontica* 10, 15–20.
- [15] M. Sâmpetru (1984), *Tropaeum Traiani. II Monumentele romane* (Bucharest).
- [16] A. Tzigara-Samurcaș (2003), *Memorii III. 1919–1930*, ed. by C. D. Zeletin (Bucharest).

Quellen | Surse primare | Primary Sources

- [17] *Scînteia*, 29 May 1977.
- [18] *Scînteia Tineretului*, 30 May 1977 .
- [19] *Dimineața*, 24 November 1992.

**Grußkarte von 1977,
Vorderseite mit Zeichnung
des Tropaeum Traiani**

(Privatbesitz, Foto: Polly Lohmann).

**Carte de felicitare din
1977, copertă cu ilus-
trație a monumentului
Tropaeum Traiani**

(colecție particulară,
foto: Polly Lohmann).

**Greeting card dating 1977,
its cover page depicting
the Tropaeum Traiani**

(privately owned, photo:
Polly Lohmann).

**Grußkarte von 1977,
Innenseite mit gedruck-
ten Neujahrsgrüßen**

(Privatbesitz, Foto:
Polly Lohmann).

**Carte de felicitare din
1977, în interior cu felici-
tări de Anul Nou**

(colecție particulară,
foto: Polly Lohmann).

**Greeting card dating 1977,
printed New Year's greet-
ings on the inner page**

(privately owned, photo:
Polly Lohmann).